

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

BÁLINT ANDREA

MA szak: magyartanár

Kurzus: irodalom-módszertan

Modul címe:

DRÁMAJÁTÉKOK AZ IRODALOMÓRÁN

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása:

A drámajáték az irodalmi művek tanulásának, tanításának egyike lehetséges eszköze. A módszeregyüttes segítségével a feldolgozandó témát, tananyagot más szempontból közelíthetjük meg. Átaltaluk diákjaink a megszokott befogadói és reprodukciós ismeretszerzés helyett saját élmény létrehozásával és megértésével kerülhetnek közelebb egy szöveghez, problémához. Az ily módon szerveződő órák a résztvevőktől passzív befogadói magatartás helyett aktív részvételt, cselekvést követelnek, a hangsúly a szöveg megértésére, a belehelyezkedést kívánó kreatív játékokra helyeződik. Egy ilyen helyzetben változik a tanár szerepe is, aki a tanulás irányítójává, segítőjévé válik.

A hallgatók az órán megismerkedhetnek a fontosabb drámamódszerekkel, kipróbálhatják azokat, megfogalmazhatják véleményüket a tanultakról, s maguk is megpróbálkozhatnak feladatok, sőt akár teljes tanóra tervezésével is, melyben a drámajátékok a főszerep.

2. Fejlesztendő tanári kompetenciák:

a. általános kompetenciák

A tanári kulcskompetenciák szerint a tanár szakmai felkészültsége birtokában hivatásának gyakorlása során alkalmas: *(15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről)*

1. a tanulói személyiség fejlesztésére
2. tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítésére, fejlesztésére
3. a pedagógiai folyamat tervezésére
4. a szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére
5. az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztésére

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

6. a tanulási folyamat szervezésére és irányítására
7. a pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazására
8. szakmai együttműködésre és kommunikációra
9. szakmai fejlődésben elkötelezettségre, önművelésre

b. Magyartanári kompetenciák (PTE magyartanári MA tanterve alapján)

Képes

1. az irodalomtudomány és a nyelvtudomány korszerű iskoláinak, elméleteinek gyakorlatba való átültetésére, a tanítás folyamataiban való felhasználására
2. a korszerű elméletekhez kapcsolódó értelmezési-elemzési-létrehozási-közzétételi stratégiáknak, módszereknek és eljárásoknak a tanulási folyamatokban való működtetésére, az aktív tanulói felhasználás megtanítására
3. a tanulók korszerű történeti érzékének fejlesztésére, alakítására
4. a kortárs kultúra közvetítésére, jelenségeinek a tanulási folyamatban való feldolgozására
5. a magyar nyelv és irodalom és más műveltségterületek tartalmainak tanulói tevékenységben való összekapcsolására
6. az irodalom, az irodalmi folyamat nyelvi-materiális, formai-poétikai és szociológiai-pszichológiai komponenseinek, vonatkozásainak feltárására
7. a tanulók szövegértési-szövegalkotási-érvelési kompetenciáinak differenciált fejlesztésére különböző műfajokban és kommunikációs helyzetekben
8. a tanulóknak az anyanyelvhez és az irodalomhoz kapcsolódó kulturális, szociális és személyes kompetenciáinak fejlesztésére, beállítódásuk befolyásolására
9. a magyartanítás taneszközeinek kritikai elemzésére

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

3. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

Ezen modul tárgyalására optimális esetben a szakmódszertani kurzus végén kerülne sor, vagyis a hallgatók ekkorra már tudnak tématervet készíteni, óravázlatot írni. A korábbi foglalkozásokon (vagy más kurzusokon) megismerkedtek a különböző interaktív technikákkal, grafikai szervezőkkel, jól tudnak csoportban dolgozni.

A hallgatók drámajátékokkal kapcsolatos ismereteit, tapasztalatait méri fel az 1.1. és 1.2. feladat, de a modul bármiféle előzetes tudás nélkül is megvalósítható.

4. Eszközigény:

fénymásolatok, filcek, csomagolópapír, szöveggyűjtemények

5. Szakmódszertani óravázlat:

R

Az 1995-ben bevezetett NAT-tal több új, a korábbi tantervekben nem létező műveltségi terület, ún. modernizációs tárgy "emelődött be" a magyar közoktatásba. Ezen új, önálló karakterű tárgyak egyike volt a tánc és dráma.

1. 🍷 és 🍷 Eszmecsere

1.1. Elevenítsétek fel emlékeiteket! Milyen élményeket, tapasztalatokat szereztek a tánc és dráma órákon?

1.2. Megismerkedtetek-e olyan technikákkal, amelyeket majdan a tanári munkátokban, például irodalomórákon is alkalmazni tudtok?

1.3. Olvassátok el a kerettanterv tánc és dráma modullal kapcsolatos fejezeteit! Vessétek össze a megfogalmazott követelményeket saját tapasztalataitokkal!

J

2. és A drámajáték fogalma

2.1. Olvassátok el az alábbi szövegrészeket, melyek Eck Júlia Drámajáték a középiskolai irodalomórán című könyvéből származnak! A szerző a drámajáték fogalmának meghatározását ezekben „negatív oldalról” közelíti meg, vagyis elhatárolja bizonyos tevékenységformáktól. Ábrázoljátok Venn-diagram segítségével, melyek a közös és eltérő vonásai a drámajátéknak és a gyermekszínjátszásnak, a drámák és előadások elemzésének, illetve a társasági játékoknak! Az ábrákat próbáljátok kiegészíteni saját ötleteitekkel is!

a drámajáték és gyermekszínjátszás

„A drámajáték fogalmának meghatározását érdemes negatív oldalról megközelíteni. A drámajáték nem azonos a gyermekszínjátszással, noha meghatározó elemei a szituáció és a szerepjáték. A szinte minden iskolában létező színjátszó körök az iskolai élet rendkívül fontos részei, a különböző hagyományokhoz kötődő előadások pedig az iskola szellemiségének, sajátos arculatának kialakításában nagy szerepet játszhatnak. Az itt dolgozó fiatalok igen sokat tanulhatnak a csoportmunka, egymásra figyelés, hangképzés, memóriafejlesztés stb. területein, melyek a drámajátékban is nagy szerepet játszanak. Alapvető különbség azonban, hogy a színjáték célja mindig az előadás, és az előadás minőségének javítása az az érdek, melynek működését alárendeli. A drámajáték nem előadás-központú, és ha létre is jön a munka következtében valamilyen közönség elé kerülő produkció, sohasem ez a fontos, hanem az ezt megelőző munkafolyamat. A drámajáték foglalkozásain nem a szerepet, hanem a személyiséget próbáljuk meg fejleszteni.

a drámajáték és a drámák és előadások elemzése

„A drámajáték nem azonos az olvasott vagy látott drámák, illetve színházi előadások elemzésével sem, noha a drámajáték technikájával a vizsgált mű rendkívül izgalmas és mély rétegeit tárhatjuk fel. Ez az iskolai oktatásban szintén nagyon fontos terület elsősorban a magyar irodalom órák része, tananyaggal összefüggően és attól függetlenül is. /.../ A jól alkalmazott drámajáték sokat segíthet egy-egy helyzet, konfliktus megvilágításában, a szereplők viszonyrendszerének feltérképezésében, de nem vállalkozhat a teljes műelemzésre”.

a drámajáték és a társasági játékok

„Végül a drámajáték nem azonos a társasági játékokkal sem, noha legfontosabb alkotóelem a játék. Ezeknek a játékoknak az értékét szintén nagyon fontos hangsúlyozni, hiszen napjainkban, ahol a társas szórakozás lassacskán a közös tévénézésben vagy páros

számítógépes játékokban merül ki, rendkívül nagy szerepe van az együtt-játszás minden formájának, legyen az kártya-, társasjáték vagy bármilyen verseny. Ezeknek a játékoknak a fő célja a szórakozás és a szórakoztatás. A drámajáték viszont ennél mindig többre törekszik: célja, hogy játékaikat eszközként használva az egész személyiség harmonikus fejlődését elősegítse.”¹

2.2. Mi a drámajáték? Fogalmazzatok rövid, legfeljebb 3-4 mondatos meghatározást!

3. drámajátékok, technikák

3.1. Három rövid órafelvétel-részletet fogtok látni. Próbáljátok meg kitalálni, melyik közülük a pletykajáték, a belső hangok játéka és a fotóalbum!

3.2. Fogalmazzatok rövid ismertetőket ezekről a technikákról a látottak alapján!

3.3 Minden csoport húzzon egy borítékot! A borítékokban egy-egy drámajáték leírása található. A csoport tagjainak feladata, hogy egy általuk tervezett és kivitelezett példa segítségével ismertessék az adott technikát a többi csoporttal.

Néhány lehetséges technika:

„ÁLLÓKÉPEK

A drámapedagógiában használt eljárás. Az olvasói válasz (reagálás) előhívásának, valamint az élményközpontú irodalomtanításnak az egyik technikája, a tanulás mindhárom fázisában alkalmazható. Nevezhetjük pillanatfelvételnek, fotóalbumnak, szobornak vagy szoborcsoportnak is. Lényegében egy-egy mű, műrészlet, szereplő, fogalom, gondolat vagy érzés tényleges vagy szimbolikus megjelenítése egy vagy több állóképben az emberi test kifejezőeszközként való fölhasználásával. Alkalmazható egyénileg, párban vagy csoportban. Kódváltással (nyelvi kód → testbeszéd) segítheti a megértést, alkalmas lehet a szereplők motivációinak feltárására, a különböző szereplői nézőpontok megragadására, az elvont gondolkodás fejlesztésére, az olvasottak személyes kontextusba ágyazására.

Az alkalmazás menete

1. A feladat igényelte csoportok kialakítása.
2. A feladat ismertetése vagy feladatkártyák húzása.
3. A felkészülésre szánt idő megadása.
4. Bemutató.
5. Közös megbeszélés (Például: Sikerült-e megoldani a feladatot? Mi volt ötletes,

¹ Eck Júlia: *Drámajáték a középiskolai irodalomórán*. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest, 2000. 13-14.

kifejező? Mit lehetett volna esetleg máshogyan megoldani? Milyen változtatásokat tudnak javasolni a diákok? Mit mutat be a kép? Milyen nézőpontot, viszonyt, történést fejez ki a kép?)”²

„JELMEZTERV, SZÍNPADTERV, ILLUSZTRÁCIÓ

A drámapedagógiában kedvelt, a képi gondolkodást, a fantázia működését, a kreativitást, a lényegkiemelést egyaránt fejlesztő eljárás. Mivel rendszerint kódváltást igényel a tanulóktól (szöveges információk → rajz, kép), segítheti a jelentésteremtést, a megértést, a pontosabb vagy alaposabb értelmezést, a reflektálás szakaszában pedig, a személyes válaszok előhívását, a megértett ismeret, új tudás személyes környezetbe ágyazódását.”³

„SZEREPHÁLÓ

Drámai vagy epikus művekben a szereplők közti viszonyok különböző értelmezési lehetőségeinek megfontolására, megbeszélésére és bemutatására alkalmas drámapedagógiai eljárás, amelyben a tanulók élőképszerűen, gesztusokat és tekintetjátékot alkalmazva, a teret felhasználva, de mozdulatlan képet alkotnak a szereplők egymáshoz való viszonyáról. Alkalmazható a ráhangolódás fázisában, ekkor az irodalmi alkotás részletes értelmezése követi, a jelentésteremtés szakaszában a viszonyrendszert és annak változását a megértési folyamat középpontjába állítva, vagy a reflektálás szakaszában összefoglalásként.

Megjegyzés

1. Első alkalommal célszerű, ha a tanár irányításával az egész osztály együtt dolgozik, és minden helyzetet, kapcsolatot, beállást közösen megvitatnak.
2. Később szabadon használhatjuk a technikát akár csoportokban is, sőt meg is mozdíthatjuk a hálót: például, megvizsgálhatjuk, hol helyezhető el benne Tartuffe a dráma elején, hogyan változik a helye a hálóban a dráma folyamán, hova kerül a végére.
3. A szerephálót fokozatosan építsük fel, először a főbb szereplők helyét keressük meg, majd bővítsük a többi szereplővel.

². Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005. 207-209.

³. Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005. 250-251.

4. Szerephálót készíthetünk csomagolópapírra a neveket és viszonyokat jelölő kártyák segítségével is, egyénileg, párban vagy csoportban.
5. A megoldásokat hasonlítsuk össze, beszéljük meg!”⁴

„TÚLVILÁGI RANDEVÚ

A reflektálás fázisában alkalmazható drámapedagógiai eljárás, amely alkalmas arra, hogy a tanulók szerepfelvétellel formáljanak véleményt az adott karakter tetteiről, esendő emberi hibáiról, a többi karakterhez való viszonyáról. A játékban az egyes szereplők kívülről értékelik magukat. A technika megértésre, megbocsátásra, türelemre nevel, és fejleszti az önkritikára és az empátiára való képességet.

Az alkalmazás menete

1. A játsszók a darabbeli elhalálozás sorrendjében érkeznek a játéktérre (például néhány egymás mellé helyezett székhez) és bemutatkoznak.
2. Valaki fogadhatja őket (például a „szerző”, a „túlvilág kulcsának őrzője”, a „lélekátvevő”), és közli nevüket, valamint haláluk körülményeit és módját.
3. A már bent lévők közül bárki szólhat az újabban érkezőkhöz, és elmondhatja, hogy most, „halála után” visszatekintve hogyan látja a történeteket és saját felelősségét.
4. Az érkező nem válaszolhat, nem szállhat vitába a hallottakkal.
5. A játsszók maguk választotta, a szerephez illő idézettel zárhatják gondolataikat.”⁵

SZEREP A FALON

A tanóra bármely szakaszában alkalmazható drámapedagógiai eljárás, mely alkalmas egy-egy szereplő tulajdonságainak feltárására, rendszerezésére.

az alkalmazás menete:

1. Rajzoljuk fel egy, a történet szempontjából fontos, központi figura körvonalait a táblára, vagy csomagolópapírra.

⁴ . Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005. 286-288.

⁵ . Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005. 295.

2. A körvonalon belülre a figura belső tulajdonságai kerülhetnek, míg a körvonalon kívülre a külsejét, megjelenését és körülményeit bemutató állítások kerülhetnek. A felkerülő állítások lehetnek a műből vett idézetek is.

BEFEJEZETLEN MONDATOK

Többnyire ráhangolódás vagy a reflektálás szakaszában alkalmazott gyakorlat. Általában egy adott témával kapcsolatos vélemények, várakozások összegyűjtésére, avagy összegzésére szolgálnak.

4. drámajáték az irodalomórán

4.1. vita – sarkok

Épülhet-e a tanóra teljes egészében a drámajátékokra, vagy csupán egy-egy feladat erejéig csempészhetjük be ezeket a módszereket? Vagyis ha drámajátékokkal dolgozunk, teljes értékű lesz-e az irodalomóra?

4.2. Vizsgáljátok meg az alábbi óravázlatot, mely drámamódszerekre épül! Véleményetek szerint megvalósíthatóak-e ily módon az óra célkitűzései?

az óra tartalma, célkitűzések

Mivel a Vörös Rébék kései Arany-ballada, így a diákok ismerik már a ballada műfaját, értelmeztek egy-két művet a nagykorösi korszakból. Az Őszikék korszak balladái közül az ezen a tanórán feldolgozásra kerülőt más szempontból közelítjük meg. A hangsúly a szöveg megértésére, a véleményalkotásra, érvelésre, a behelyezkedést kívánó játékokra helyeződik. A következő kérdésekre keresünk választ: Mi lehetett az adott szereplő tettének oka? Felelős-e a jelenlegi helyzet kialakulásáért? Egyensúlyban van-e a bűn és a bűnhődés mértéke? A drámajátékok kiválóan alkalmasak a megértés elmélyítésére, lehetőséget teremtenek a véleményalkotásra, és a feladatok kapcsán arra is mód nyílik, hogy összehasonlítsuk az Őszikék és a nagykorösi korszak balladáit, s megfogalmazzuk a lényegesebb eltéréseket.

1. feladat

Fejezzétek be az alábbi mondatokat!

A boszorkány olyan asszony/ember, aki...

A házasságtörés...

A kerítőnő...

A szerelmi varázslás...

2. Feladat

A mai órán Arany János Vörös Rébék című balladájával foglalkozunk. Hallgassátok meg a verset!

Hogyan jelennek meg a műben az előző feladat szereplői, történései?

3. Feladat

Meséljük el közösen, miről szól a ballada! Minden megszólaló egy-egy mondattal fűzze tovább a történetet, majd egy társát szólítva adja tovább a mesélés jogát!

4. Feladat

Mi okozott nehézséget a mesélés során? Miért?

5. feladat

A vers szövegében X-szel jelöltem azokat a helyeket, ahol fontosak lehetnek a szereplők ki nem mondott gondolatai, érzései. Próbáljátok szóban megfogalmazni legalább hármat!

ARANY JÁNOS: VÖRÖS RÉBÉK

"Vörös Rébék általment a
Keskeny pallón s elrepült -"
Tolláskodni, már mint varju,
Egy jegenyefára ült.
Akinek azt mondja: kár!
Nagy baj éri és nagy kár:
Hess, madár!

Ő volt az, ki addig főzte
Pörge Dani bocskorát,
Míg elvette a Sinkóék

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Cifra lányát, a Terát.
De most bezzeg bánja már,
Váltig hajtja: kár volt, kár! X
Hess, madár!

Pörgé Dani most őbenne
Ha elbotlik se köszön,
S ha ott kapja, kibuktatja
Orrával a küszöbön. X
Pedig titkon oda jár,
Szép asszonynak mondja: kár! X
Hess, madár!

Cifra asszony színes szóra
Tetteti, hogy mit se hajt:
"Kend meg köztünk ne csináljon
Háborodást, házi bajt,
Nem vagyok én csapodár." X
Rebi néni mondja: kár! X
Hess, madár!

Másszor is jön, hoz fehér pénzt,
Piros kendőt s egyebet:
"Nesze, lányom? e mézes bor
Erősítse a szived:
Szépnek úgy nem tenni kár!"
- "Hadd jöjjön hát a kasznár."
Hess, madár!

Háborúság, házi patvar
Attól kezdve van elég;
De nem hallik a szomszédba:
Pörge Dani túri még. X
A bölcső is ott van már:
Künn egy varju mondja: kár!
Hess, madár!

"Asszony, ördög! vidd apádnak
Haza ezt a gyermeket - X
Ne! a varjut (hol a puskám?)

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Útra meglövöm neked." X
Varju azt se mondja: kár!
El sem is rebbenti már:
"Hess, madár!

Híre terjed a helységben.:
"Tudjátok, mi az eset?
Pörge Dani egy varjút lőtt
S Rebi néni leesett!" X
Rebi lelke nem vón' kár:
De, mint varju, visszajár
Hess, madár!

Gyilkost a törvény nyomozza;
Szegény Dani mit tegyen?
Útnak indul, bujdosásnak,
Keskeny pallón átmegyen.
Szembe jött rá a kasznár. X
Varju elkiáltja: kár!
Hess, madár!

Keskeny a palló kettőnek:
Nem térhet ki a Dani; X
Egy billentés: lent a vízben
Nagyot csobban valami.
Sok eső volt: mély az ár.
Varju látja, mondja: kár!
Hess, madár!

Bujdosónak kín az élte;
Reszket, ha levél zörög:
Felvont sárkányt vesz kezébe,
Hajtja éh: "megállj, görög!"
Varjú mind' kíséri: "kár!...
Fennakadsz te, szép betyár!"
"Hess, madár!"

"Most ebédre, hollók, varjak
Seregestül, aki van!
De szemét ne bántsá senki:

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

Azzal elbánok magam." X
Fekete volt; mint bogár:
Asszony ott sír: "mégis kár! X
Hess, madár!"

Vörös Rébék általment a
Keskeny pallón: most repül;
Egy varjúból a másikba
Száll a lelke, vég ne'kül X
S kinek ő azt mondja: kár!
Nagy baj éri és nagy kár.
Hess, madár!

6. Feladat

Válasszatok egy-egy szituációt az alábbiak közül, és a szerepekbe helyezkedve beszélgetsetek az eseményekről, a szereplők jelleméről, cselekedeteik mozgatórugóiról!
Hogyan és mit beszél(nek):

- Pörge Dani az édesanyjának Teráról a szerelmi varázslás után, de még a házasságkötés előtt
- Pörge Dani az édesanyjának Teráról a házi perpatvarok idején
- Sinkó Tera a barátnőjének Daniról a szerelmi varázslás előtt
- Sinkó Tera a barátnőjének Daniról, miközben a kasznár udvarol neki
- Sinkó Tera a barátnőjének Daniról a kasznár halála után
- a falu lakói a házaspárról, mikor Dani elveszi a cifra Terát
- a falu lakói a házaspárról a házi perpatvarok idején
- a falu lakói a házaspárról, miután Pörge Danit felakasztották

7. Feladat

Készítsetek „fotóalbumot”! Mutassátok be négy-öt állóképben Pörge Dani és Sinkó Tera történetét!

8. Feladat

Ki a felelős a törtétekért: Vörös Rebeka, Pörge Dani vagy Sinkó Tera?

Arányban áll-e a bűn a bűnhődés mértékével?

Fogalmazzatok egy, legfeljebb 10 mondatos védő- vagy vádbeszédet az adott szereplő mellett vagy ellen!

9. Feladat

A „túlvilági randevú” elnevezésű játékkal zárjuk az órát.

A játsszók (Vörös Rebeka, a kasznár, Pörge Dani, végül Sinkó Tera) elhalálkozásuk sorrendjében érkeznek a játéktérre és bemutatkoznak. Itt a „lélekátvevő” fogadja őket, és közli nevüket, valamint haláluk körülményeit és módját. A már bent lévők közül bárki szólhat az újonnan érkezőhöz, és elmondhatja, hogy most, „halála után” visszatekintve hogyan látja a törtéteket és saját felelősségét. Ez alkalmat ad arra, hogy a már bent lévők felismerjék, kimondják saját hibáikat, beismerjék a másikkal szemben elkövetett vétküket, feltárják saját haláluk, áldozattá válásuk okait, felelősségüket, tehát értékeljék magukat is, amikor szólnak az éppen bejövőhöz. Az érkező nem válaszolhat, nem szállhat vitába a hallottakkal. De természetesen mikor a következő halott bejön, akkor már ő is szólhat magáról, az új bejövővel való viszonyáról, bocsánatot kérhet, mentegetőzhet, de akár vádolhat is.

4.3. Soroljatok fel olyan műveket, melyek feldolgozásánál szerintetek jól alkalmazhatóak a drámamódszerek!

4.4. Készítsetek rövid óravázlatot, melyben a tananyag feldolgozásakor főként drámamódszereket használtok!

R

5. Kilépőkártya

Írjatok le

néhány, az adott órán megismert, megtárgyalt, számotokra fontos gondolatot;

egy a tananyaghoz kapcsolódó kérdést;

egy személyes megjegyzést vagy észrevételt!

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

Az modul megvalósításához 4-6 fős csoportok kialakítása a célszerű. A hallgatók drámajátékokkal kapcsolatos ismereteit, tapasztalatait méri fel az 1.1. és 1.2. feladat. A kapott információk alapján igyekezzünk rugalmasan alakítani az óra menetét (pl. az időkeretek alakítása, a csoportok szervezése, bizonyos feladatok elhagyása/beiktatása).

1. 🍷 és 🍷 Eszmecsere

1.1. Elevenítsétek fel emlékeiteket! Milyen élményeket, tapasztalatokat szereztek a tánc és dráma órákon?

1.2. Megismerkedtetek-e olyan technikákkal, amelyeket majdan a tanári munkátokban, például irodalomórákon is alkalmazni tudtok?

A megoldások természetesen egyéniek, de kihagyhatatlannak tartom ezeket a feladatokat, hiszen a kapott információk alapján például szervezhetünk majd heterogén csoportokat (többkevesebb előzetes ismerettel rendelkező és a drámajátékokkal csak most találkozó diákok), vagy lerövidíthetjük azt az időt, melyet a dráma módszerek ismertetésére szántunk.

1.3. Olvassátok el a kerettanterv tánc és dráma modullal kapcsolatos fejezeteit! Vessétek össze a megfogalmazott követelményeket saját tapasztalataitokkal!

Sok iskolában a tánc és dráma modul pusztán egy másik tantárgy (pl. irodalom, testnevelés, ének) „meghosszabbítása”. Olyan hallgatók esetében érdemes megvalósítani ezt a feladatot, akik nem vagy csak névlegesen találkoztak ezzel a tantárggyal.

J

2. 🍷 és 🍷 A drámajáték fogalma

2.1. Olvassátok el az alábbi szövegrészeket, melyek Eck Júlia Drámajáték a középiskolai irodalomórán című könyvéből származnak! A szerző a drámajáték fogalmának meghatározását ezekben „negatív oldalról” közelíti meg, vagyis elhatárolja bizonyos tevékenységformáktól. Ábrázoljátok Venn-diagram segítségével, melyek a közös és eltérő vonásai a drámajátéknak és a gyermekszínjátszásnak, a drámák és előadások elemzésének, illetve a társasági játékoknak! Az ábrákat próbáljátok kiegészíteni saját ötleteitekkel is!

a drámajáték és gyermekszínjátás

közös vonás: meghatározó elemeik a szituáció és a szerepjáték

a fiatalok igen sokat tanulhatnak a csoportmunka, egymásra figyelés, hangképzés, memóriafejlesztés stb. területein,

gyermekszínjátás: a színjáték célja mindig az előadás, és az előadás minőségének javítása

drámajáték: Nem a produkció a fontos, hanem az ezt megelőző munkafolyamat. A drámajáték foglalkozásain nem a szerepet, hanem a személyiséget próbáljuk meg fejleszteni.

a drámajáték és a drámák és előadások elemzése

közös vonás: a művek rendkívül izgalmas és mély rétegeit tárhatjuk fel

drámák és előadások elemzése: teljes és átfogó értelmezést, elemzést tesz lehetővé

drámajáték: nem vállalkozhat a teljes műelemzésre

a drámajáték és a társasági játékok

közös vonás: játék, társas tevékenység, együtt-játás

társasági játékok: fő céljuk a szórakozás, szórakoztatás

drámajáték: célja, hogy játékaikat eszközként használva az egész személyiség harmonikus fejlődését elősegítse

2.2. Mi a drámajáték? Fogalmazzatok rövid, legfeljebb 3-4 mondatos meghatározást!

A megoldás természetesen egyéni, de a megoldásokat összevethetjük néhány más definícióval.

Gabnai Katalin például a következőképpen határozza meg a drámajáték fogalmát:
„drámajátéknak nevezünk minden olyan játékos emberi megnyilvánulást, melyben a dramaturgias folyamat jellegzetes elemei leleghetők föl. A dramaturgias folyamat kifejezési formája: a megjelenítés, az utánzás; megjelenési módja: a földézett vagy éppen megnyilvánuló társas kölcsönhatás, az interakció; eszköze: az emberi és zenei hang, az adott nyelv, a test, a tér, az idő; tartószervezete: a szervezett emberi cselekvés.”⁶

3. drámajátékok, technikák

3.1. Három rövid órafelvétel-részletet fogtok látni. Próbáljátok meg kitalálni, melyik közülük

⁶ Gabnai Katalin: *Drámajátékok gyermekeknek, felnőtteknek, fiataloknak*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987. 5.

a pletykajáték, a belső hangok játéka és a fotóalbum!

1. fotóalbum
2. belső hangok játéka
3. pletykajáték

3.2. Fogalmazzatok rövid ismertetőket ezekről a technikákról a látottak alapján!

lehetséges megoldások:

FOTÓALBUM

A tanóra bármely szakaszában alkalmazható drámapedagógiai eljárás. 3-5 állóképből szerkesztett sorozat, mely által megjeleníthetjük az adott mű történetét vagy annak bizonyos részleteit, de kifejezhetjük általa a szereplők viszonyrendszerének változását, kutathatjuk annak okait, elképzelhetjük a szereplők előéletét stb.

Az alkalmazás menete:

1. a feladat által igényelt csoportok kialakítása
2. a feladat ismertetése
3. felkészülés
4. bemutatás: Az állóképek kezdetét és végét jelezzük valamilyen módon (pl. tapssal), és hagyjunk elegendő időt megtekintésükre is (5-10 mp)!
5. megbeszélés (Sikerült-e megoldani a feladatot? Miért épp ezeket a jeleneteket tartottátok fontosnak? stb.)

„BELSŐ HANGOK

A jelentésteremtés fázisában alkalmazható drámapedagógiai eljárás, amely alkalmas arra, hogy narratív és drámai művek szereplőinek indítékait feltárjuk, a köztük lévő viszonyokat értelmezzük, a „sorok között” olvassunk. A belső hangok játéka elmélyíti az olvasásélményt, személyessé teszi, segíti a szöveggel kialakítható párbeszédet, miközben emberismeretre, önismeretre, explicit és mögöttes jelentéstartalmak felfejtésére tanít. Lényege, hogy miközben a tanulók olvassák a szöveget, a tanár (később egy-egy tanuló vagy csoport) által előre megjelölt helyeken megállunk, és arra biztatjuk a diákokat, fogalmazzák meg a figurának az adott pillanatban ki nem mondott gondolatait, illetve éréseit.

Az alkalmazás menete

1. Keressünk a belső hangok technikájára alkalmas szöveget. A szöveg a szereplők

motivációi és kapcsolatai szempontjából lényeges részlet legyen, és lehetőleg gyors, rövid párbeszédtechnikára épüljön!

2. A fontosabb megszólalások végén jelöljük (például csillaggal) a megállást!
3. Néhány kérdéssel vagy rövid magyarázattal vezessük fel a problémát, és magyarázzuk el magát a technikát!
4. Egy diák kezdje el a hangos olvasást, és a jelölt helynél megállva szólaltassa meg a belső hangot! (Ha párbeszédet olvasunk, a figuráknak megfelelően kioszthatjuk a szerepeket is.)
5. Egy-egy megálláskor hallgassunk meg és beszéljünk meg több változatot is!
6. Kapcsoljuk a megbeszélteket a részlet műbéli előzményeihez és következményeihez is!

Megjegyzés

Ha tehetjük, és a feltételek adottak, körbe is rendezhetjük a székeket. Ekkor a két szereplőt (olvasót) középre ültetjük, és amikor megállítjuk a szöveget, a körben ülők bármelyike felállhat, és a szereplő mögé állva megfogalmazhatja annak gondolatait, érzéseit!”⁷

„PLETYKAJÁTÉK

A drámapedagógiában használt, csoportos improvizációs technika. Drámai vagy epikus művek feldolgozásának jelentésteremtő, illetve reflektálási fázisában alkalmas a szereplők indítékainak feltárására, cselekedeteiknek különböző – a műben szereplő vagy a műhöz kapcsolható, de kitalált – csoportok által történő megítélésére, a megértési folyamat elmélyítésére, illetve az olvasottakhoz fűződő személyes reflexiók felszínre hozására.

Az alkalmazás menete

1. Alakítsunk ki 4-8 fős csoportokat!
2. Határozzuk meg a kommunikációs helyzete(ke)t! Jelöljük ki a témát (melyik cselekménymozzanatról fognak pletykálgodni a csoportok), és beszéljük meg, kik lehetnek a pletykálgodók, vagyis a tette(ke)t megítélő közösségek, illetve mi a helyszín és/vagy a szituáció!
3. Kínáljuk meg a csoportokat egy-egy feladattal, és hagyjunk néhány percet az egyeztetésre, felkészülésre!
4. A csoportok egymás után mutassák be a helyzetgyakorlatot!
5. Beszéljük meg közösen a gyakorlatokból leszűrhető tapasztalatokat!”⁸

⁷ Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005. 209-211.

⁸ Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona

3.3 Minden csoport húzzon egy borítékot! A borítékokban egy-egy drámajáték leírása található. A csoport tagjainak feladata, hogy egy általuk tervezett és kivitelezett példa segítségével ismertessék az adott technikát a többi csoporttal.

Bár korábban felsoroltam néhány drámatechnikát, ezek körét természetesen bővíthetjük, illetve az 1.2 feladat során a csoport előzetes tudásáról szerzett ismereteink alapján válogathatunk belőlük.

Fontos, hogy a megosztás során a hallgatók ne csak felolvassák az egyes drámatechnikák leírásait, hanem azokat értelmezzék is a maguk számára.

Egy lehetséges megoldás:

A szerephálót leginkább a drámai vagy epikus művek feldolgozásakor használjuk.

Épülhetnek a tanulókból: ennek végeredményeként olyan életképszerű, de mozdulatlan jelenetet, „szoborcsoportot” láthatunk, melyben a diákok elhelyezkedése alapján képet alkothatunk a szereplők egymáshoz való viszonyáról. Fontos szerepe van a tekinteteknek, gesztusoknak, testtartásnak, térköznek stb. Ugyanakkor készíthetjük csomagolópapírra is a neveket és viszonyokat jelölő kártyák segítségével is.

Alkalmazható a reflektálás szakaszában összefoglalásként, de a ráhangolódás fázisában is jó szolgálatot tehet, hisz számos probléma merülhet fel egy ilyen feladat kapcsán.

Alkalmazásakor mindenképp tartsuk be a fokozatosság elvét! Csak olyan csoportnál alkalmazzuk ezt a technikát, akiknek van már „előélete”, vagyis ismerik és kipróbálták már az állóképeket, a fotóalbumot. A szerephálót fokozatosan építsük fel, először a főbb szereplők helyét keressük meg, majd bővítsük a többi szereplővel. Mindenképp legyen egy „rendező”, aki újra és újra megszemléli az elkészült szerephálót, és módosításokat javasol, ha szükséges. Illusztrációként Örkény: Tóték című drámáját választottuk. A fő problémát Tót elhelyezése jelenti a szerephálóban. Az első esetben, vagyis a mű elején egyértelműen központi figura, míg az őrnagy érkezése után szerintünk nem alárendelt helyzetbe kerül, hanem mintegy „kiesik a rendszerből”, helyét az őrnagy foglalja el.

4. drámajáték az irodalomórán

4.1. vita – sarkok

Épülhet-e a tanóra teljes egészében a drámajátékokra, vagy csupán egy-egy feladat erejéig csempészhetjük be ezeket a módszereket? Vagyis ha drámajátékokkal dolgozunk, teljes értékű lesz-e az irodalomóra?

„A sarkok olyan együttműködésen alapuló tanulási eljárás, vitatechnika, amely egy téma kapcsán különféle állásfoglalás megfogalmazására, az álláspontok melletti érvelésre vagy cáfolásra, tehát a vélemények ütköztetésére készítet. Fejleszti a tanulók érvelni tudását, ugyanakkor a vitapartner érveinek meghallgatására, átgondolására, elfogadására nevel.

Magában foglalja a véleményváltoztatás lehetőségét is, amennyiben mások gondolatai, érvei elég meggyőzőnek bizonyulnak. A feladat a diáktól elkötelezettséget, a véleménye melletti kiállást követel, ugyanakkor rugalmasságot, az érvrendszer folyamatos újragondolását is, ami akár álláspontja megváltoztatását is eredményezheti. Az eljárás általában a reflektálási szakaszban használatos, de maga a folyamat a ráhangolódásra (előzetes ismeretek mozgósítása) és a jelentésteremtésre (az érvrendszer újraértelmezésének kényszere, újabb és újabb jelentések megteremtése) jellemző elemeket is tartalmaz.

Az alkalmazás menete

1. A téma kiválasztása után (amely kapcsolódhat olvasott szöveghez, előadáshoz, filmhez vagy a közvéleményt foglalkoztató valamilyen aktuális kérdéshez) a résztvevők egyénileg gondolkodjanak el a problémán, és háttértudásukat felhasználva alakítsák ki a tételmondatot, amely saját álláspontjukat tartalmazza! Az önálló véleményalkotás a folyamat fontos része, bár a tanár is meghatározhatja a tételmondatot és a lehetséges álláspontokat.
2. A résztvevők egyénileg írásban rögzítsék érveiket, majd az ugyanazon véleményt képviselők foglalják el a terem egy sarkát! Így alakulnak ki a szembenálló **sarkok**.
3. A sarkokba rendeződött egyének megosztják érveiket csoporttársaikkal, és közös érvrendszert építenek fel saját álláspontjuk mellett, a többiek meggyőzése érdekében.
4. A csoport választott szóvivője előadja a csoport álláspontját, tehát minden csoport megtartja a maga vitaindítóját.
5. Miután minden szóvivő elmondta vitaindítóját, a csoportok többi tagja is kifejtheti a véleményét. (Lehetőleg minél többen szólaljanak meg; a tanár is tehet fel a vitát élénkítő kérdéseket, például: Milyen pontokon támadható A vagy B csoport véleménye? Melyek voltak azok az érvek, amelyek egyértelműbb vélemény felé mozdítottak benneteket? Miért nem győzte meg az A csoportot a B csoport véleménye? Mi a helyzet a tartózkodó csoporttal? stb.)
6. Ha egy csoporttagot sikerült a másik csoportnak meggyőznie, helyváltoztatással jelzi álláspontjának módosulását: azaz átmegy a másik sarokba, de indokolnia kell, melyek azok az érvek, amelyek eredeti álláspontjának megváltoztatására készítették.
7. Az eredeti csoport tagjai újabb érvekkel igyekezhetnek megtartani társukat, ugyanezen érveléssel újabb tagokat is szerezhetnek maguknak.
8. A végleges csoportok kialakulása után a résztvevők feljegyzéseket készítenek a vitáról, összefoglalják álláspontjaikat, érveiket.
9. Végül minden tanuló önállóan lejegyzi egyéni véleményét és érvrendszerét.”⁹

4.2. Vizsgáljátok meg az alábbi óravázlatot, mely dráma módszerekre épül! Véleményetek szerint megvalósíthatóak-e ily módon az óra célkitűzései?

⁹ Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadasközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005. 284-286.

A vázlatban fellelhető drámamódszerek: befejezetlen mondatok, láncmese, belső hangok játéka, pletykajáték, fotóalbum, védő- és vádbeszéd, túlvilági randevú.

4.3. Soroljatok fel olyan műveket, melyek feldolgozásánál szerintetek jól alkalmazhatóak a drámamódszerek!

A hallgatók várhatóan drámai és epikus műveket sorolnak majd fel, de várhatóan néhány ballada címe is elhangzik majd. Javasolhatjuk, hogy nézzenek utána, hogy alkalmazhatók a drámamódszerek lírai művek esetében is. Eck Júlia könyvében olvashatjuk Radnóti Miklós: Két karodban, illetve Arany János: Az örök zsidó című alkotásának feldolgozását.

4.4. Készítsetek rövid óravázlatot, melyben a tananyag feldolgozásakor főként drámamódszereket használtok!

A feladatot a csoport előzetes ismereteinek, aktivitásának, a rendelkezésünkre álló idő függvényében lerövidíthetjük (pl. csak egy-egy óraszakaszt vagy feladatot fogalmazzanak meg), konkretizálhatjuk (jellemábrázolás Shakespeare: Rómeó és Júlia című tragédiájában), esetleg el is hagyhatjuk.

R

5. Kilépőkártya

Írjatok le néhány, az adott órán megismert, megtárgyalt, számotokra fontos gondolatot egy a tananyaghoz kapcsolódó kérdést egy személyes megjegyzést vagy észrevételt!

7. Fejlesztő értékelés:

A kilépőkártya alkalmazása a fejlesztő értékelés egyik ismert és gyakran alkalmazott formája. Ugyanakkor szinte minden feladat magában rejti a fejlesztő értékelés lehetőségét. A vita során a hallgatóknak meg kell védeniük saját álláspontjukat, miközben folyamatosan szembesülnek az ellenérvekkel, a drámatechnikákat bemutató feladat szintén igényli a visszajelzéseket.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

8. Felhasználható irodalom:

1. Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv: Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában*. Budapest, Korona Kiadó, 2005.
2. Gabnai Katalin: *Drámajátékok gyermekeknek, felnőtteknek, fiataloknak*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
3. Eck Júlia: *Drámajáték a középiskolai irodalomórán*. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest, 2000.

Ikonok használata: bal gombbal kattints a kívánt ikonra, majd ctrl + c, és a megfelelő helyen ctrl+v (azaz a megfelelő helyre másold)! A munka befejeztével a felesleges ikonokat ezzel a szöveggel együtt távolítsd el a dokumentum aljáról!

páros munka

csoportmunka

frontális munka

egyéni munka

fotós óra

videós óra

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV